

В єдності сила

22 січня – День Соборності
України

22 січня

**УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ**

Соборність – це...

...єдність, неподільність усіх територій України, духовна єдність українців, які проживають на території України, а також єдність усіх громадян України незалежно від національності та віросповідання, спрямована на утвердження справжнього суверенітету і незалежності України, побудову процвітаючої демократичної національної держави.

Стаття 6 Закону України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності”.

Термін «соборність» має кілька значень. Передусім, це й об'єднання в одне державне ціле всіх земель, населених конкретно нацією на суцільній території; духовна консолідація всіх жителів держави, це й згуртованість громадян, незалежно від їхньої національності. Термін «соборність» включає в себе єдність і згуртованість.

Для України соборність – це єдність у багатоманітності, об'єднання навколо української державності й ідентичності. Ідея територіальної цілісності країни поєднується з ідеями духовної згуртованості. Тож соборність невіддільна від державності, суверенітету й незалежності нації – фундаменту для побудови демократичної держави.

В умовах сучасної російсько-української війни соборність набуває більшого символізму та гостроти, адже нині, як ніколи, українцям потрібно об'єднатися заради майбутнього. Тож гасло цьогорічної інформаційної кампанії – «В єдності сила».

22 січня ми згадуємо дві рівнозначні за вагою події української історії: проголошення незалежності Української Народної Республіки й Акт Злуки українських земель. Адже 22 січня 1918 року вперше у XX столітті українська незалежність була проголошена IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу.

Проголошення Соборності УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року – історичний акт об'єднання українських земель в одній державі. Подія основоположна для українського державотворення. Вона повністю руйнує твердження російської пропаганди, буцімто українські землі вперше об'єднав Сталін у 1939 році. Ідея соборності України була ключовою для наступного покоління учасників українського визвольного руху у XX столітті.

Акт Злуки 22 січня 1919 року увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністрянщини – щонайменше з середини XIX століття.

Соборність передбачає не лише пам'ять про минуле, а й потребує згуртованої спільної праці та взаємодії в сучасній Україні, коли ми, з різних регіонів, спілкуємося, разом працюємо, створюємо знакове і важливе.

Соборність є невіддільною від суверенітету й реальної незалежності народу, вона є фундаментом побудови демократичної держави, запорукою виживання й існування нації.

Національна єдність є не тільки базовою цінністю громадян країни, а й обов'язковою передумовою успішного спротиву зовнішній агресії.

Сьогодні Україна продовжує боротьбу за незалежність і соборність. Тому соборність залишається на порядку денному національних завдань. Цілісність буде цілковито відновлена після того, як Україна звільнить усі території, захоплені ворогом. Соборність – мета Перемоги.

Історична довідка

З кінця XVIII століття українські землі були розділені між різними імперіями. Тож соборність для українців завжди була вершиною прагнень суспільного життя.

Підтвердження цьому можна знайти в різних епохах. Наприклад, у «Топографічному описі Харківського намісництва» 1788 року українці, що проживають у трьох державах: Російській імперії (Лівобережжя і Слобожанщина), Речі Посполитій (Правобережжя) та в монархії Габсбургів (Галичина, Буковина і Закарпаття), описуються так: «...Коли вони збираються для поклоніння в Київ зі Сходу від Волги і Дону, із Заходу з Галичини і Лодомерії і ближче до Києва прилеглих місць, дивляться один на одного не як на іншомовних, але як на представників єдиного роду... всі ці розпорошені земляки і донині зберігають синівську повагу до матері своїх давніх країв міста Києва».

Український національний рух виступив із програмою об'єднання вже під час «Весни народів» – серії революцій 1848–1849 років, які прокотилися Європою. Головна Руська Рада (перша українська політична організація, що тоді постала у Львові) у маніфесті 10 травня 1848 року задекларувала: «Ми Русини Галицькі належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 мільйонів виносить, з котрого пілтреття мільона землю Галицьку замешкує». Серед збережених матеріалів Головної Руської Ради є анонімна стаття, в якій зазначається: «Від Тиси за Карпатами, по обидва боки від Дністра і Дніпра аж до берегів Дону розкинулися поселення одного слов'янського народу, чисельність котрого досягає 15 мільйонів. Тому призначенням такого великого народу не може бути, щоб у Європі займати побічне становище, щоб підпорядковуватись іншому».

Від другої половини XIX століття українська політична єдність стала одним із провідних мотивів національного руху по обидва боки Збруча. Після 1865 року у версії пісні на слова наддніпрянця Павла Чубинського та музику галичанина Михайла Вербицького (саме вона стала основою гімну України) з'явилися такі слова: «Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону, В ріднім краю панувати не дамо нікому». Створена у 1891 році в Полтаві таємна студентська організація «Братство тарасівців» проголошувала у програмі: «Самостійна суверенна Україна: соборна й неподільна, від Сяну по Кубань, від Карпат до Кавказу». Гасло «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ» використав і Микола Міхновський у брошурі «Самостійна Україна» (1900).

У 1895-му галичанин Юліан Бачинський у книзі «Ukraina Irredenta» проголосив: «Україна для себе! От і її клич. Вільна, велика, незалежна політично самостійна Україна – одна нероздільна від Сяну по Кавказ – от її стяг!». На практиці ідея соборності виражалася у співпраці українців–підданих різних держав. У 1870-х–1890-х роках із Російської імперії до Австро-Угорщини приїздили працювати Михайло Драгоманов, Пантелеймон Куліш, Михайло Грушевський. Там вони реалізовували таланти та задавали інтелектуальний імпульс життю української громади.

Перша світова війна, національні революційні рухи та розпади імперій наблизили втілення ідеалу соборності. У Києві в 1917 році постала Українська Центральна Рада, яка проголосила Українську Народну Республіку. А в Галичині після Листопадового чину 1 листопада 1918 року постала Західноукраїнська Народна Республіка. Її лідери ініціювали переговори про об'єднання Наддніпрянської України з Наддністрянською. До Києва вирушила галицька делегація.

1 грудня 1918 року на залізничній станції у Фастові представники ЗУНР і УНР підписали «Передвступний договір» (тобто попередній чи прелімінарний). Угода констатувала непохитний намір ЗУНР «злитися в найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою». Зі свого боку, УНР проголошувала згоду «прийняти всю територію і населення Західно-Української Народної Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку». Договір підписали: від УНР – Володимир Винниченко, Симон Петлюра, Федір Швець, Панас Андрієвський, від ЗУНР – Лонгин Цегельський і Дмитро Левицький. Передвступний договір ратифікували 3 січня 1919 року на першому засіданні Української Національної Ради – керівного органу ЗУНР. Для урочистого проголошення та юридичного оформлення цього рішення до Києва було відряджено представницьку делегацію на чолі з віце-президентом УНР Лево́м Бачинським.

18 січня відбулася спільна нарада Директорії і Ради народних міністрів УНР за участі делегації з Галичини, Буковини і Закарпаття. Йшлося про проголошення Акта злуки УНР і ЗУНР та урочистості з цієї нагоди. Рада міністрів доручила написати сценарій заходів та особисто очолити всі церемонії міністру народної освіти Іванові Огієнку. Саме він запропонував влаштувати загальнонародне свято на річницю проголошення самостійності УНР.

22 січня 1919 року на Софійській площі в Києві, у першу річницю незалежності УНР, у святковій атмосфері відбулося проголошення «Універсала Директорії Української Народної Республіки» (його ми символічно називаємо Актом Злуки). Будівлі в центральній частині міста прикрашали національні прапори, вхід до Софійського майдану оздобили тріумфальною аркою з гербами УНР і ЗУНР. Під музику на центральні вулиці стікалися десятки тисяч мешканців столиці і численні гості. Хор під керівництвом Кирила Стеценка в супроводі оркестра заспівав «Ще не вмерла Україна».

І настав історичний момент – міністр закордонних справ ЗУНР Лонгин Цегельський оголосив грамоту, ухвалу УНР-Ради, і передав її голові Директорії Володимирі Винниченку. У відповідь член Директорії Федір Швець зачитав Універсал: «<...> Віднині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирили кращі сини України. Віднині є єдина незалежна Українська Народна Республіка <...>»

Закінчилося свято урочистим молебнем і парадом. З особливим захопленням вітали колони Січових стрільців і полковника Євгена Коновальця.

Наступного дня, 23 січня 1919 року, в приміщенні київського Оперного театру (сучасна Національна опера України) Трудовий Конгрес України обговорив згадані документи і схвалив їх. Ратифікувавши таким чином Універсал Директорії УНР, Конгрес надав йому законного юридичного характеру. Президента УНР-Ради Євгена Петрушевича незабаром обрали до складу Директорії. ЗУНР після об'єднання з УНР змінила назву на Західна область Української Народної Республіки (ЗО УНР). Розпочалася активна співпраця між обома державними утвореннями в економічній, військовій та культурній сферах.

Ідея соборності охопила українців. На Закарпатті відголоском історичного руху до злуки стали Всенародні збори у Хусті 21 січня 1919 року. Вони постановили об'єднати Карпатську Україну з Українською Народною Республікою. В умовах постійної боротьби за свободу і незалежність надзвичайно багато важило побратимство українців із різних регіонів. Ще від початку 1918 року однією з найбоекватніших військових формацій УНР стали Січові стрільці, основою яких були галичани та буковинці. Зі свого боку, східноукраїнські командувачі Михайло Омелянович-Павленко й Олександр Греків очолювали Галицьку Армію.

Через низку причин об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу не було доведене до завершення. Продовжували існувати два окремі уряди, дві армії. Республіки фактично перебували у конфедеративних відносинах. Відмінні геополітичні інтереси та цілі, зрештою, призвели до розвалу соборного фронту Української революції пізньої осені 1919 року. Тим не менше, Акт Злуки став символом і легендою для наступних поколінь борців за Україну.

Після проголошення об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року ідея цілісності української нації в українській політичній думці вже ніколи не ставилася під сумнів. Упродовж багатьох десятиліть Акт залишався символом віри, ідейним імперативом боротьби за незалежну, соборну державу.

За часів радянського тоталітарного режиму проголошення незалежності УНР і День Соборності не відзначалися. Зі встановленням радянської влади всі українські свята були витіснені з суспільного дискурсу. Пам'ять про об'єднання УНР і ЗУНР зберігали мешканці заходу України й українська політична еміграція в країнах Західної Європи й Америки. 22 січня там урочисто відзначали свято незалежності та соборності Української держави.

Перше в Україні по справжньому масштабне відзначення свята Соборності відбулося 22 січня 1939 року в Хусті. Таким чином закарпатці нагадали про волю українців, висловлену на з'їзді Всенародних зборів у Хусті 21 січня 1919 року про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею в Києві. Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини демонстрація українців. Понад 30 тисяч осіб з'їхалися до столиці Карпатської України. Український націоналістичний рух проголосив мету створення Української самостійної соборної держави (УССД). Старе гасло «від Сяну по Кавказ» Юліана Бачинського увійшло до слів Маршу українських націоналістів (гімну ОУН), написаного в 1929 році Олексою Бабієм. 24 серпня 2018 року адаптований до сучасних українських умов варіант пісні став Маршем української армії: «Веде нас в бій Героїв наших слава. Для нас закон – найвищий то наказ! Соборна українська є держава – одна на вік, від Сяну по Кавказ!»

21 січня 1990 року українська патріотична громадськість із нагоди 71-ї річниці проголошення злуки УНР та ЗУНР утворила живий ланцюг єднання від Івано-Франківська до Києва. Прикладом тієї «української хвилі» була акція жителів країн Балтії «Балтійський шлях». Скільки учасників вийшло на нашу акцію вшанування подій Української революції, достеменно невідомо: різні джерела називають від 500 тисяч до трьох мільйонів людей, які взялися за руки та створили безперервний ланцюг від

Києва через Львів до Івано-Франківська. Акція стала провісником майбутнього падіння СРСР і постанови незалежності України.

Пам'ять про власну державу у 1917–1921 роках стала одним із наріжних каменів формування модерної національної ідентичності українців, надихала на продовження визвольної боротьби. Зрештою вона завершилася відновленням незалежності у 1991 році. Через сторіччя після проголошення Акта Злуки на Софійському майдані соборність залишається на порядку денному національних завдань. Відновлення соборності відбудеться після деокупації Криму, а також наших територій у Донецькій і Луганській, Запорізькій і Херсонській, Миколаївській і Харківській областях.

Тематичні матеріали Українського інституту національної пам'яті

Інтернет-банери до Дня Соборності :

<https://mega.nz/folder/RwwWHCBB#tS4BkMEP5zy6YCJNz5wJpw>

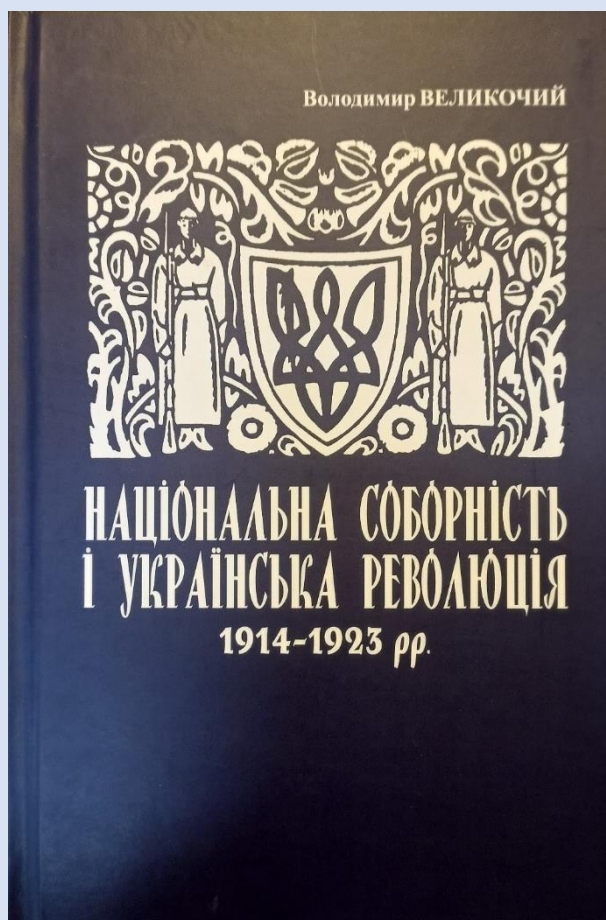
Відеоролик «Разом з власної волі в 1919 році»: <https://mega>.

Шановні читачі !

Для вас пропонуємо книги, які допоможуть більш глибоко ознайомитися з віковичною боротьбою наших пращурів за державотворення, незалежність та єдність України і усвідомити, наскільки важливо нам, українцям, єднатися в цей тяжкий час, щоб подолати російську навалу.

Цей огляд літератури ознайомить вас з книжками, які висвітлюють історію українського народу, його шлях до здобуття незалежності, дають оцінку подіям, що відбувалися на початку ХХ століття, знайомлять з історією свята та розповідають про святкування Дня Соборності України в різних містах України.

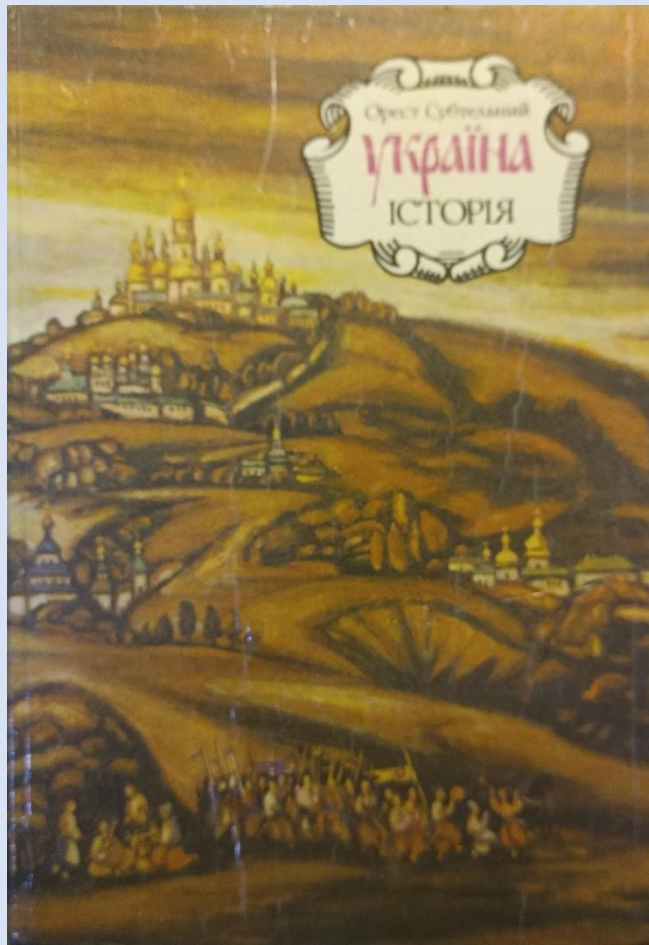
Завітайте до бібліотеки.

94(477)"1914/1923"

Великочий В. Національна соборність і українська революція 1914-1923 рр.: історіографічні силуетки / В. Великочий .- Івано-Франківськ : Лілея-НВ , 2022 .- 160 с. .- 978-966-668-568-4 : 150 грн [71844]

У книжці на основі широкого кола історіографічних джерел аналізується розуміння національною історичною наукою проблема соборності української нації в час Революції 1914-1923 рр. Проблема соборності розглядається крізь призму нової парадигми Української революції перших десятиліть ХХ століття як окремого явища національного характеру та водночас процесу, який формував її "обличчя" як складової Великої Східноєвропейської революції цього ж хронотипу. Констатується і розкривається суть нової парадигми Української революції 1914-1923 рр. як окремого історичного явища загальноєвропейського масштабу, а не наслідку чи "породження" революції російської 1917-1920 рр., яка починає поширюватися в національній історіографії. Для фахівців, студентів, широкого кола зацікавлених осіб. 08.03.2023

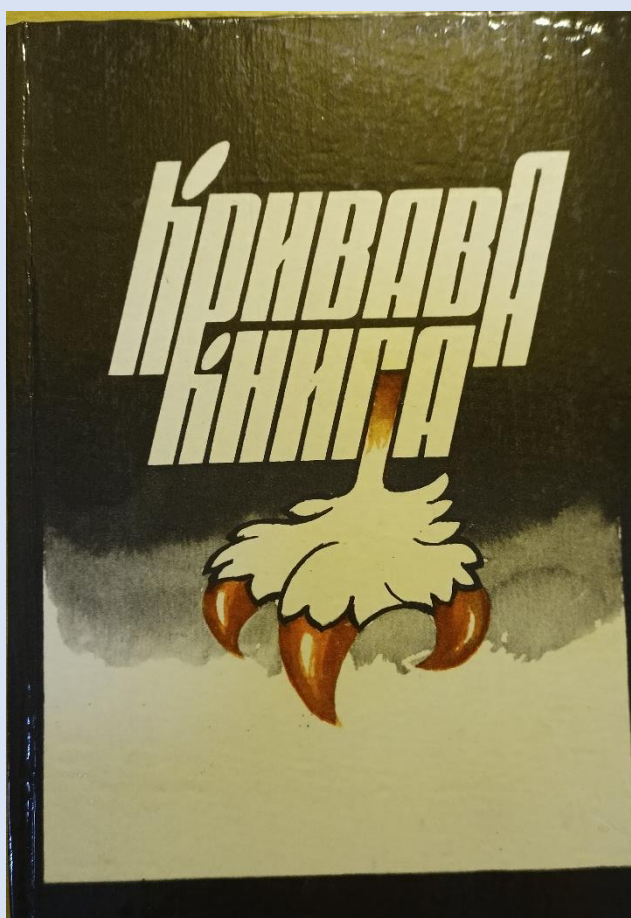
Субтельний О. Україна. Історія. Найдавніші часи. Київська Русь. Польсько-Литовська доба. Козацька ера. Під імперською владою. Україна у ХХ столітті / О. Субтельний. – К.: Либідь, 1991. – 510 с.: іл.

Грунтовний підручник з української історії. Книга професора Йоркського університету в Торонто (Канада) українця за походженням Ореста Субтельного визнана на Заході кращим популярним викладом історії України англійською мовою. Деяко незвична для нашої аудиторії, вона викличе інтерес передусім нетрадиційною концепцією української історії, прагненням автора до наукової об'єктивності, неупередженістю позиції, зваженістю оцінок, а головне — ідеєю національного відродження України.

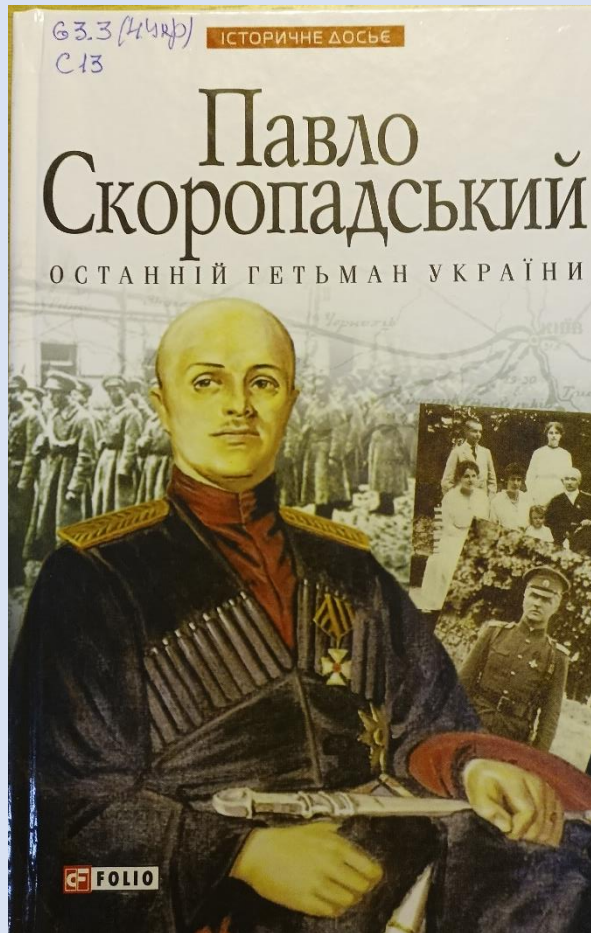
Удовиченко О. І. Україна у війні за державність. Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917-1921 / О.І. Удовиченко. – К.: Україна, 1995. – 206 с.: іл.

У виданні, що тривалий час було під забороною, неупереджено, на солідній документальній основі розкривається роль Українських Збройних Сил у боротьбі за нашу державність на початку ХХ століття. Автор, безпосередній учасник подій, детально аналізує крутянську трагедію, маловідомі мирні переговори української делегації у Брест-Литовську, військове будівництво за гетьманату, боротьбу за Крим, Чорноморський флот, антиукраїнську політику генерала Денікіна та її наслідки, бойові операції на польському фронті тощо.

Кривава книга / Упоряд. Я. Радевич-Винницький. – Передр. вид. 1919 та 1921 р. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. –280 с.

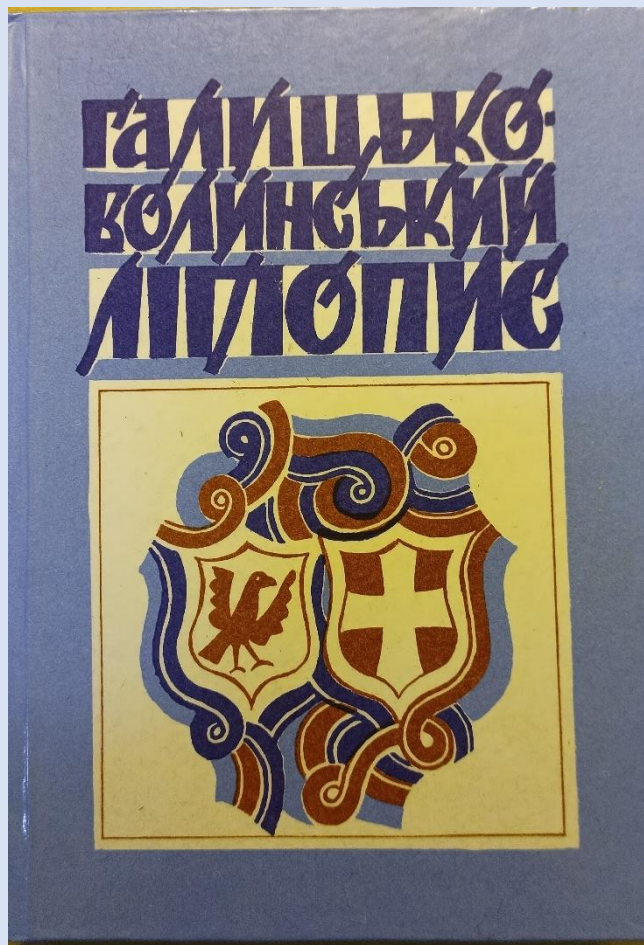
Видання являє собою передрук «Кривавої книги», яка вийшла двома частинами у 1919 і 1921 роках у Відні. Правопис оригіналів здійснено без змін. Матеріалами книги екзильний уряд УНР доводив світові, що Західна Україна не може залишитись у складі Польщі, бо це й надалі означатиме терор і етноцид с польської сторони та безкомпомісний опір з української. Однак рішенням переможців у першій світовій війні західні українці zostались єдиним народом колишньої Австро-Угорщини, якому відмовили у праві самовизначення. Публікація «Кривавої книги» не лише заповнить одну з «білих плям» нашої історії, а й дасть можливість краще й об'єктивніше зрозуміти події 30-40-х років. Книга адресована історикам, політологам, краєзнавцям, усім, хто цікавиться визвольними змаганнями українського народу.

63.3(4Укр)

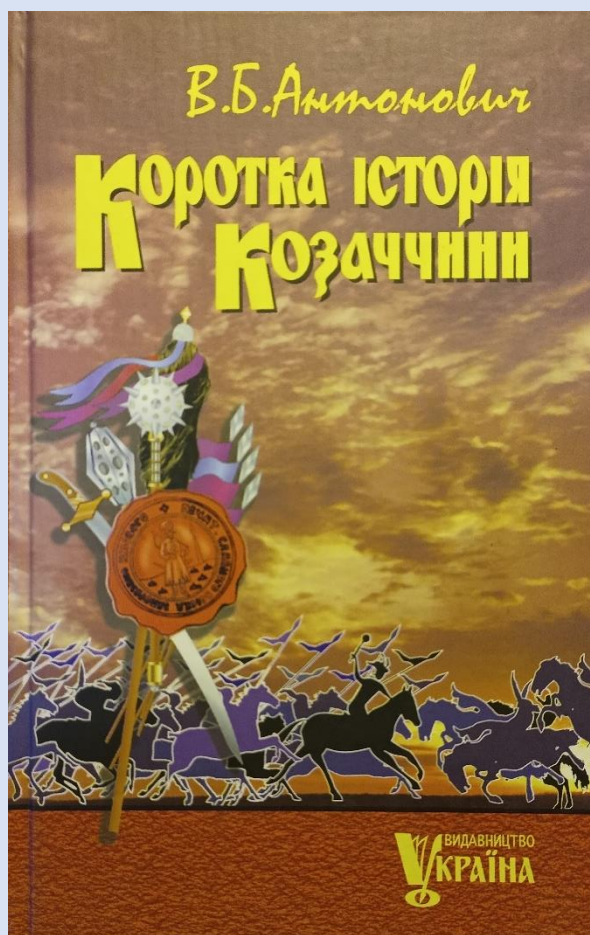
Савченко В.А. Павло Скоропадський - останній гетьман України / В.А. Савченко .- Харків : Фоліо , 2008 .- 380с. .-(Історичне досьє) : 16грн83к [70092]

Кавалергард і генерал, найбагатший поміщик, плоть від плоті вищого світу Петербурга, Скоропадський стає диктатором України. Оцінювати гетьмана можна і як "лиходія", і як "праведника". Нова книжка відомого історика В. Савченка присвячена Павлу Скоропадському, останньому гетьману України, діяльність якого пов'язана з бурхливими подіями епохи Громадянської війни. Однак саме своєю неоднозначністю він і цікавий. Ким він був насправді і як впливав на події, що відбувалися в Україні в ті часи.

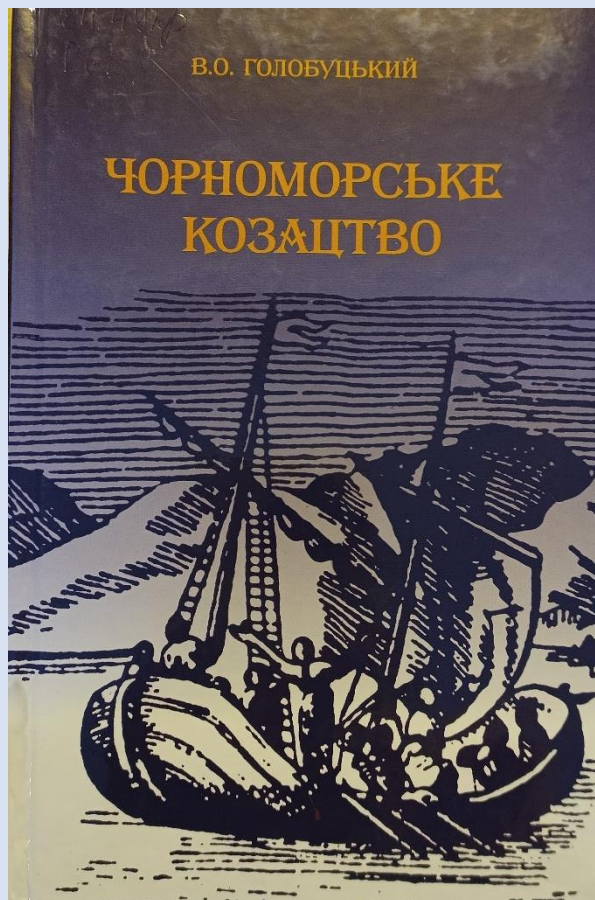
Галицько-Волинський літопис / Відповід. за вип., авт. вступ. статті і упоряд. Р.М. Федорів; худож. оформл. М.І. Яціва. – Львів: Червона калина, 1994. –253 с.

До книжки включено один із найкращих перекладів «Галицько-Волинського» літопису – знаменитої історико-літературної пам'ятки XIII століття, а також два інші, менш відомі джерела з історії України -- «Львівський літопис» та «Острозький літописець». Книга проілюстрована графічними портретами державних діячів України XII- XVII століть.

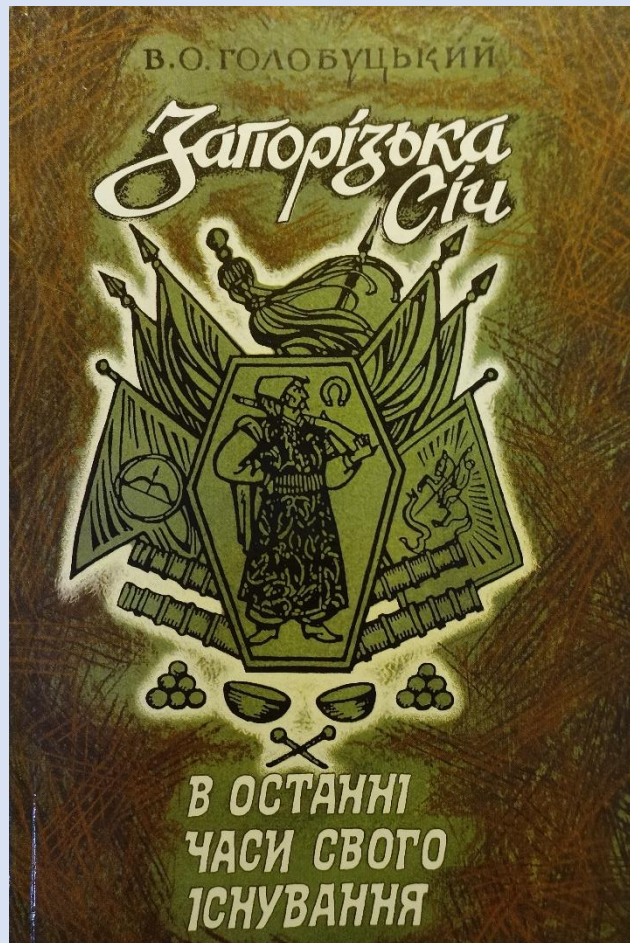
Антонович В. Коротка історія козаччини. / В. Антонович; передм. І.І. Глизя .- Київ : Україна , 2004 .- 304 с.: іл. : 11.60 [66382-66384]

До видання увійшли дві праці визначного вітчизняного вченого В.Б. Антоновича (1834-1908): популярний лекційний курс «Коротка історія «козаччини» та маловідоме наукове дослідження «Останні часи Козаччини на Правобережжі». Спираючись на значний фактичний матеріал, автор доводить, що український народ був демократичною, вільнолюбною спільнотою, що героїчне минуле козацтва – це є справжня історія нашого краю. Книга ілюстрована, розрахована на широке коло читачів.

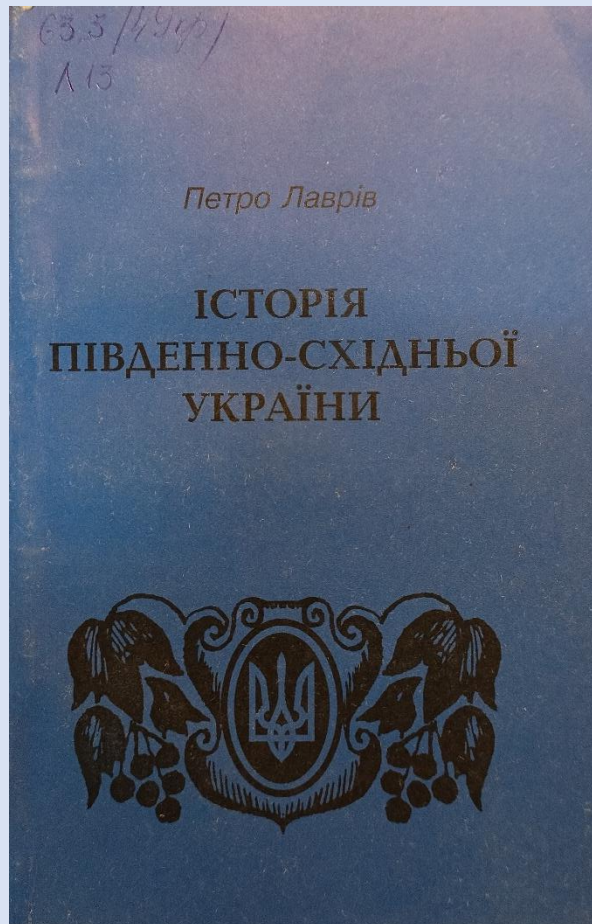
Голобуцький В.О. Чорноморське козацтво / В.О. Голобуцький .-
Дніпропетровськ : Січ , 2008 .- 494 с. -- 978-966-511-351-8 : 36 грн [70407]

Книга відомого українського історика В.О. Голобуцького (1903-1993) охоплює період останніх десятиліть Запорозької Січі (ліквідована у 1775р.) і весь час існування Чорноморського козацького війська (1787-1860рр.), сформованого з колишніх запорожців. У 1960р. Чорноморське військо було реформоване у Кубанське козацьке військо. Головну увагу в цій книзі автор акцентує на питаннях соціально-економічної історії чорноморського козацтва.

Голобуцький В. Запорізька Січ в останні часи свого існування. : 1734-1775pp / В. Голобуцький .- Дніпропетровськ : Січ , 2004 .- 421 с. : 17.63 [66377,66378]

Одному з найбільш захоплюючих періодів запорізького козацтва , так званої «Нової Січі (1734-1775 рр.), присвячена книга відомого українського історика, професора В.О. Голобуцького. Використавши численні архівні матеріали та інші джерела, автор змалював яскраву картину життя та боротьби славнозвісних запоріжців. З великим інтересом читаються сторінки книги, в яких зображена участь запорізького козацтва в російсько-турецькій війні, а також епізоди ліквідації російським царизмом Запорізької Січі у 1775 році.

Лаврів П. Історія південно-східної України/ П. Лаврів. – К.: Українська Видавнича Спілка, 1996. –204 с.

Науково-популярне видання заповнює білу пляму в історії південно-східної частини Соборної України між долішніми течіями Дону й Дніпра та Озівським морем і верхоріччям приток Сіверського Донця Осолом і Айдаром. Людність цієї та суміжних територій з давних давен впливала на розвиток подій у Приозов'ї «на грані двох світів». Розкривається положення та історична доля різних племен і народів, які жили й кочували в цих степах. Окремі розділи присвячено запорізьким і донським козакам, їхньому побратимству й ролі москви в розриві цієї дружби. Грунтовний опис подій останніх двох сторіч після зруйнування Січі: колонізація, жовтневий переворот, колективізація, голодомор і денаціоналізація неросійських народів – доповнює картину політики геноциду, яку проводила царська і більшовицька росія на цій багатій пшеницею і вугіллям землі. Для викладачів історії, української мови й літератури, народознавства, студентів, учнів старших класів, та всіх, хто не байдужий до долі українського, грецького та інших народів у Північному Приозів'ї.

Соборність України : погляд крізь століття : дайджест науково-дослідницьких робіт / Упоряд. Т.Л. Гінетова .-- Чернівці : БУКРЕК , 2012 .- 148С. : іл .- 978-966-496-3 : БК [2264бк]

У рамках Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням, представлені науково-дослідницькі роботи переможців у номінації "Історія України і державотворення". Для істориків, краєзнавців, усіх патріотів України. 07.11.2014

Бібліотека ОІППО

січень 2025 рік